

Ερμηνευτικές προσεγγίσεις και προβληματισμοί σε θέματα αποδεικτικής διαδικασίας μετά το Ν 5090/2024

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΩΔΙΚΑ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ANNA ΚΑΡΑΜΟΣΧΟΓΛΟΥ

ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑΣ ΕΦΕΤΩΝ

Τριχοτόμηση του τριμελούς εφετείου (άρθρο 7 – ισχύς από 1/5/2024)

- ▶ Το τριμελές εφετείο πλέον διακρίνεται ιεραρχικά :
 1. σε τριμελές εφετείο που δικάζει εφέσεις κατά αποφάσεων τριμελούς εφετείου (σε “αντικατάσταση” του πενταμελούς εφετείου) παρισταμένου του εισαγγελέα εφετών (υποχρεωτική η συμμετοχή προέδρου εφετών **αρχαιότερου** από τον πρωτοδίκως συμμετασχόντα- Αντίθετα οι δύο εφέτες κατ’ αρχήν είναι αραιότεροι, όχι όμως οπωσδήποτε- αν δεν είναι εφικτή άλλως η συγκρότηση του δικαστηρίου).
 2. σε τριμελές εφετείο που δικάζει κακουργήματα σε πρώτο βαθμό και εφέσεις κατά αποφάσεων μονομελούς εφετείου επί κακουργημάτων.
 3. σε τριμελές εφετείο που δικάζει εφέσεις κατά πλημμελημάτων.
- ▶ Στις υποπερ. ii και iii αντί για πρόεδρος εφετών μπορεί να προεδρεύσει αναπληρωτής του (αρ. 7 παρ. 1 ΚΠΔ, ως τροπ. με Ν 5090/2024).

Ζήτημα 1^ο: παρίσταται υποχρεωτικά ο εισαγγελέας εφετών στο τριμελές εφετείο εφέσεων; - αρ. 111 παρ. 8 ΚΠΔ («...παριστάμενου εισαγγελέα εφετών»)

- ▶ **Αναπλήρωση εισαγγελέα εφετών από αντεισαγγελέα εφετών:** με τις διατάξεις του άρθρου 24 ΚΟΔΚΔΛ καθιερώνεται το **αδιαίρετο της εισαγγελικής αρχής** και γι αυτό στα βουλεύματα και τις αποφάσεις, για την έκδοση των οποίων απαιτείται, κατά τα άρθρα 32 και 138 ΚΠΔ, προηγούμενη ακρόαση του εισαγγελέα, **δεν είναι αναγκαίο να αναγράφεται το κώλυμα συνεπεία του οποίου γίνεται αναπλήρωση του εισαγγελέα από τον αντεισαγγελέα, αλλ' αρκεί η μνεία ότι κωλύεται ο εισαγγελέας.** Αλλά και η **παράλειψη της μνείας αυτής δεν δημιουργεί ακυρότητα**, γιατί θεωρείται αυτονόητο το κώλυμα, η δε αναπλήρωση του εισαγγελέα από αντεισαγγελέα γίνεται δυνάμει του αδιαιρέτου της εισαγγελικής αρχής. Συνεπώς **δεν υφίσταται απόλυτη ακυρότητα**, κατ' άρθρο 171 παρ. 1 περ. α' ΚΠΔ, λόγω συμμετοχής στη σύνθεση του δικαστηρίου που εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση της αντεισαγγελέα εφετών, χωρίς να αναγράφεται στα πρακτικά ότι αναπληρώνει τον κωλυόμενο εισαγγελέα **(ΑΠ 1701/2006)**.
- ▶ Άρθρο 28 νΚΟΔΚΔΛ → Η εισαγγελία είναι δικαστική αρχή, ανεξάρτητη από τα δικαστήρια και την εκτελεστική εξουσία, δρα ενιαία και αδιαίρετα.

Ζήτημα 2^ο: εξακολουθεί το τριμελές εφετείο να είναι ένα και το αυτό δικαστήριο;

- ▶ Μέχρι τώρα : το τριμελές εφετείο που δικάζει πλημμελήματα είναι το ίδιο δικαστήριο με το τριμελές εφετείο που δικάζει κακουργήματα (ΑΠ 823/1989) . Πρακτική συνέπεια : μπορούσαν στο τριμελές εφετείο, όπου είχαν προσδιοριστεί κακουργήματα, να δικασθεί και πλημμέλημα ή αντιστρόφως.
- ▶ Πλέον: α) διακρίνονται τρεις υποστάσεις του ίδιου δικαστηρίου με συγκεκριμένη υλική αρμοδιότητα και β) καθιερώνεται ιεραρχική διάκριση Πρακτική συνέπεια: η αρμοδιότητα του κάθε δικαστηρίου δεν φαίνεται να επιτρέπει την υπαγωγή υποθέσεων του ενός στον άλλο σχηματισμό (οπωσδήποτε όχι του τριμελούς εφέσεων κατά τριμελούς εφετείου). Άρα προφανώς **ανακύπτει ζήτημα αναρμοδιότητας** στην περίπτωση εισαγωγής μίας υπόθεσης στην σύνθεση του άλλου σχηματισμού. Επίσης στον **κανονισμό του εφετείου** θα πρέπει να ορίζεται ρητώς ποιο τριμελές εφετείο συνεδριάζει τη συγκεκριμένη ημέρα. Τέλος, στην απόφαση θα πρέπει να αναφέρεται **ποιος από τους 3 σχηματισμούς του εφετείου εκδίκασε** την υπόθεση.

Ζήτημα 3^ο: ποιο τριμελές εφετείο νοείται στις επιμέρους διατάξεις του ΚΠΔ, όταν δεν γίνεται διάκριση;

- ▶ **Αρ. 145 παρ. 2 ΚΠΔ** (αρμοδιότητα του “δικαστηρίου των εφετών” για την διόρθωση-συμπλήρωση απόφασης ΜΟΔ, αν έληξε η σύνοδος): ποιο τριμελές εφετείο θα είναι αρμόδιο; → ορθότερο να γίνει δεκτή η αρμοδιότητα του τριμελούς εφετείου Α' βαθμού.
- ▶ **Αρ. 385 παρ. 2 και 408 ΚΠΔ** (κατάλογος ενόρκων για τη σύνοδο): ποιο τριμελές εφετείο θα είναι αρμόδιο; → ορθότερο να γίνει δεκτή η αρμοδιότητα του τριμελούς εφετείου Α' βαθμού.
- ▶ **Αρ. 497 παρ. 7 ΚΠΔ** (χορήγηση αναστολής εκτέλεσης αρμοδιότητας ΜΟΕ, όταν αυτό δεν συνεδριάζει): ποιο τριμελές εφετείο θα είναι αρμόδιο; → με δεδομένο ότι, προ του Ν 5090/2024 αυτό ανήκε στην αρμοδιότητα του πενταμελούς εφετείου, τώρα αρμόδιο καθίσταται το τριμελές εφετείο Β' βαθμού.

Ερώτημα : η ιεραρχική διάκριση του τριμελούς εφετείου ικανοποιεί τις απαιτήσεις της ΕΔΔΑ για την έννοια του ανώτερου δικαστηρίου;

- ▶ Άρθρο 2 του 7ου πρωτοκόλλου ΕΣΔΑ : καθιέρωση δικαιώματος επανεξέτασης σε δεύτερο βαθμό δικαιοδοσίας από **ανώτερο δικαστήριο**.
- ▶ Άρθρο 4 παρ. 3 ΚΟΔΚΔΛ → Σαφής η διάκριση «ανώτερου δικαστή» από τον «αρχαιότερο δικαστή» (Κατά τις συνεδριάσεις των πολυμελών δικαστηρίων προεδρεύει ο ανώτερος κατά βαθμό ή, αν δεν υπάρχει ή κωλύεται, ο αρχαιότερος δικαστής.)

Κριτήρια για τον χαρακτηρισμό ως «ανώτερου» δικαστηρίου

- 1) το δικαστήριο που συγκροτείται από **περισσότερους** δικαστές ή
- 2) Το δικαστήριο που συγκροτείται από **ανώτερους** δικαστές
 - ▶ Ο πρόεδρος εφετών είναι ανώτερος του εφέτη.
 - ▶ Ο αρχαιότερος εφέτης δεν είναι ανώτερος δικαστής ενός νεότερου εφέτη.
 - ▶ **ΕΤΣΙ:** αν το πρωτοβάθμιο τριμελές εφετείο συγκροτείται από πρόεδρο εφετών και δύο εφέτες , ομοίως δε και το δευτεροβάθμιο, η αρχαιότητα μόνο του προέδρου εφετών, δεν φαίνεται να το καθιστά «ανώτερο δικαστήριο».
 - ▶ **ΟΜΩΣ :** αν το πρωτοβάθμιο τριμελές εφετείο συγκροτείται από τρεις εφέτες, το δευτεροβάθμιο, όπου θα μετέχει πρόεδρος εφετών, θα συγκροτείται από τουλάχιστον έναν ανώτερο δικαστή και τότε θα γινόταν μάλλον αποδεκτό ως «ανώτερο δικαστήριο».

Άρθρο 78 Ν 5090/2024 : πρόσθεση παρ. 5 στο άρθρο 215 ΚΠΔ

- ▶ 5. Αστυνομικοί και λοιποί προανακριτικοί υπάλληλοι που έχουν καταθέσει στην προδικασία, δεν καλούνται στο ακροατήριο αλλά αναγιγνώσκονται οι καταθέσεις τους. Ο εισαγγελέας ή το δικαστήριο αιτιολογημένα, μπορούν κατ' εξαίρεση να παραγγείλουν την κλήτευση αν η εξέτασή τους με τεχνολογικά μέσα σύμφωνα με το άρθρο 238Α όπου είναι εφικτό, ή με φυσική παρουσία τους στο ακροατήριο είναι αναγκαία για την ασφαλή διάγνωση της κατηγορίας. Σε κάθε περίπτωση, τα πρόσωπα του πρώτου εδαφίου καλούνται από τον εισαγγελέα, αν η πράξη αφορά κακούργημα και το ζητήσει ο κατηγορούμενος εντός προθεσμίας δέκα (10) ημερών από την επίδοση του κλητηρίου θεσπίσματος ή της κλήσης στο ακροατήριο, σύμφωνα με τις διατυπώσεις της παρ. 3 του άρθρου 327 και πέραν του αριθμητικού περιορισμού της παρ. 2.

...όχι μόνο εκβιάσεις, διακίνηση ναρκωτικών,
εγκληματικές οργανώσεις, αλλά και...

- ▶ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 1 : Δικογραφία για παράνομη κατοχή όπλου. Αποτελείται 1) από μία έκθεση ένορκης κατάθεσης αστυνομικού, ο οποίος αναφέρει ότι έληξε η άδεια οπλοκατοχής και δεν ανανεώθηκε, 2) τυχόν έγγραφα (λήξασα άδεια κατοχής κλπ), 3) από την ανωμοτί κατάθεση του υπαιτίου (μετά το πέρας της προκαταρκτικής) και 4) από την υποβλητική αναφορά. Παραπέμπεται στο ακροατήριο για παράνομη οπλοκατοχή. ΕΡΩΤΗΜΑ : Γιατί να κλητευθεί ο αστυνομικός στο ακροατήριο; Τι θα εισφέρει η παρουσία του; Αν όμως δεν αναγνωστεί η κατάθεσή του, σε περίπτωση απουσίας του, δεν θα υφίστατο κανένα αποδεικτικό μέσο (η υποβλητική αναφορά ΔΕΝ είναι τέτοιο)
- ▶ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 2 : Δικογραφία για παράνομη είσοδο αλλοδαπού στη χώρα. Αποτελείται 1) από μία έκθεση ένορκης κατάθεσης αστυνομικού, ο οποίος αναφέρει ότι ο υπαίτιος εισήλθε παράνομα στη χώρα, 2) τυχόν έγγραφα (πχ διοικητική απέλαση του αλλοδαπού κλπ) , 3) πιθανόν από την απολογία αυτού και 4) από την υποβλητική αναφορά. Παραπέμπεται στο ακροατήριο για παράνομη είσοδο στη χώρα. ΕΡΩΤΗΜΑ : Γιατί να κλητευθεί ο αστυνομικός στο ακροατήριο; Τι θα εισφέρει η παρουσία του; Αν όμως δεν αναγνωστεί η κατάθεσή του, σε περίπτωση απουσίας του, δεν θα υφίστατο κανένα αποδεικτικό μέσο (η υποβλητική αναφορά ΔΕΝ είναι αποδεικτικό μέσο)

Ειδικότερα:

- ▶ Η μη κλήτευση των προσώπων αυτών προβλέπεται κατ' αρχήν ανεξαρτήτως :
 1. Αν η κατηγορία αφορά σε πλημμέλημα ή κακούργημα.
 2. Αν κατοικούν εντός ή εκτός έδρας του δικαστηρίου.
 3. Αν υπάρχουν ή όχι άλλοι μάρτυρες που κλητεύει ο εισαγγελέας στο ακροατήριο.
 4. Αν είναι ένας ή περισσότεροι οι αστυνομικοί- προανακριτικοί υπάλληλοι που κατέθεσαν στην προδικασία .
- ▶ Για την -κατ'εξαιρεση- κλήτευσή τους διερευνάται πρώτα η δυνατότητα εξέτασης κατ' άρ. 238 Α και ακολούθως με φυσική παρουσία.

Κριτική (δεν είναι πρωτοεμφανιζόμενη διάταξη)

- ▶ Δεν είναι άγνωστη ρύθμιση. Ήδη στο 215 στις παραγράφους 2, 3 και 4 προβλέπονται αντίστοιχες ρυθμίσεις (παρόμοιες ρυθμίσεις και στον πΚΠΔ).
- ▶ Πχ παρ. 3: δημόσιοι υπάλληλοι που κατοικούν εκτός έδρας, δεν καλούνται (επιτακτική διατύπωση) για πλημμέλημα (διαφοροποίηση από τη νέα διάταξη, που καταλαμβάνει και κακουργήματα). Δυνατότητα του εισαγγελέα να τους καλέσει, αν απαιτείται για την ασφαλή διάγνωση της κατηγορίας.
- ▶ Πχ παρ. 4: κρατούμενοι εκτός έδρας δεν κλητεύονται (επιτακτική διατύπωση) είτε για πλημμέλημα, είτε για κακούργημα (ομοιότητα με τη νέα διάταξη). Δυνατότητα του εισαγγελέα να τους καλέσει, αν απαιτείται για την ασφαλή διάγνωση της κατηγορίας.

Προσέγγιση: λόγοι θέσπισης

- ▶ Η ρύθμιση αποσκοπεί στην αποφυγή της περιττής επανάληψης της μαρτυρίας του αστυνομικού (αιτιολ. έκθεση: στη συντριπτική πλειονότητα των περιπτώσεων, δεν έχουν να εισφέρουν αποδεικτικά, τίποτα το επιπρόσθετο). Διατηρούνται σαφώς :
 - ▶ i) **το δικαίωμα του εισαγγελέα** να καλέσει το μάρτυρα **αν θεωρεί αναγκαία τη μαρτυρία** του.
 - ▶ ii) **το δικαίωμα του κατηγορουμένου να ζητήσει την κλήτευση** του μάρτυρα **επι κακουργημάτων**. Σε τέτοια περίπτωση υπάρχει υποχρέωση (και όχι ευχέρεια) του εισαγγελέα προς κλήτευση. **Δεν υπάρχει αριθμητικός περιορισμός** (παρακάμπτεται και ο αριθμητικός περιορισμός του άρθ. 327 παρ. 2 → άρα και πάνω από δύο μάρτυρες). Αν ο κατηγορούμενος απωλέσει την προθεσμία των 10 ημερών, **διατηρεί βέβαια το δικαίωμα να ζητήσει από το δικαστήριο** την κλήτευση του μάρτυρα (βλ. παρακάτω). Η απορία «πώς ο κατηγορούμενος να γνωρίζει ότι έχει αυτό το δικαίωμα εντός 10 ημερών», δεν είναι δικαιολογημένη, καθώς άγνοια νόμου δεν συγχωρείται (άλλως θα έπρεπε να εφαρμοστεί για όλες τις διατάξεις).
 - ▶ iii) **το δικαίωμα του δικαστηρίου να καλέσει** μάρτυρα, του οποίου **τη μαρτυρία θεωρεί αναγκαία**, που απορρέει από το 353 ΚΠΔ.

Αναφύομενα ζητήματα- παράδειγμα από τη νομολογία

- ▶ Προσβάλλεται το δικαίωμα του κατηγορουμένου να εξετάσει στο ακροατήριο τους μάρτυρες (αρ. 6 παρ. 3 δ ΕΣΔΑ) και κάμπτονται οι **αρχές της προφορικότητας, της δημοσιότητας και της αμεσότητας**;
- ▶ Η κατά παράβαση των διατάξεων του άρθρου 363 ΚΠΔ, ανάγνωση στο ακροατήριο ένορκων καταθέσεων απολειπόμενων μαρτύρων, οι οποίες δόθηκαν στην προδικασία, **επιφέρει απόλυτη ακυρότητα** της διαδικασίας κατά το άρθρο 171 παρ. 1 δ` ΚΠΔ και ιδρύει τον από το άρθρο 510 παρ. 1 Α` ΚΠΔ λόγο αναίρεσης, διότι έτσι **παραβιάζεται το δικαίωμα που παρέχεται σε κάθε κατηγορούμενο** από το άρθρο 6 παρ. 3 στοιχ. Δ` της ΕΣΔΑ και το άρθρο 14 παρ. 3 στοιχ. Ε` του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ν. 2462/1997), **να θέτει ερωτήματα στους μάρτυρες, καθώς και η αρχή της προφορικότητας. Δεν ισχύουν όμως, τα προαναφερόμενα όταν πρόκειται για ένορκες καταθέσεις μαρτύρων οι οποίες περιέχουν τα αναγκαία περιστατικά για τη στοιχειοθεσία της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος, για το οποίο καταδικάσθηκε ο κατηγορούμενος, διότι, στις περιπτώσεις αυτές, ο τελευταίος (ή ο συνήγορος του) γνωρίζει την κατηγορία και συνεπώς παρέχεται σ' αυτόν η δυνατότητα προβολής υπερασπιστικών κατά της κατηγορίας ισχυρισμών, αλλά και της ασκήσεως των από το άρθρο 358 του ΚΠΔ υπερασπιστικών δικαιωμάτων** (ΑΠ 362/2023, η οποία αναφέρεται στις καταθέσεις των μεταφερομένων αλλοδαπών στο αδίκημα της παραλαβής αλλοδαπών). **Πχ αστυνομικός που συνέλαβε τον Κ σε αυτόφωρο κλοπής:**

Άρθρο 6 παρ. 3 δ ΕΣΔΑ → παραβίαση;

- ▶ «... πας κατηγορούμενος έχει δικαίωμα ... δ. να εξετάση ή ζητήση όπως εξετασθώσιν οι μάρτυρες κατηγορίας και επιτύχη την πρόσκλησιν και εξέτασιν των μαρτύρων υπερασπίσεως υπό τους αυτούς όρους ως των μαρτύρων κατηγορίας.»

Η αξιολόγηση είναι αναπόφευκτη κατά την στάθμιση «συμφερόντων» ή «δικαιωμάτων»

Παραδείγματα :

- ▶ Άρ. 19 παρ. 2 Ν 3500/2006 («1. Σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας, μέλη της οικογένειας εξετάζονται ως μάρτυρες χωρίς όρκο. 2. Οι ανήλικοι κατά την εκδίκαση των υποθέσεων της προηγούμενης παραγράφου δεν κλητεύονται ως μάρτυρες στο ακροατήριο, αλλά αναγιγνώσκεται η κατάθεσή τους, εφόσον υπάρχει, εκτός εάν η εξέτασή τους κρίνεται αναγκαία από το δικαστήριο.») **Προστασία της ανηλικότητας- στόχευση η αποφυγή δευτερογενούς θυματοποίησης** (κατά την αιτιολ. έκθεση: στόχος η προστασία του εύθραυστου ψυχικού κόσμου των ανηλίκων και αποφυγής της πρόσθετης ψυχικής ταλαιπωρίας από την ψυχοφθόρο ποινική διαδικασία).
- ▶ Άρ. 23 παρ.2 Ν 3500/2006 («2.. Κατά την προδικασία και τη διαδικασία στο ακροατήριο, ο διευθυντής της σχολικής μονάδας, ο οποίος ανακοίνωσε την αξιόποινη πράξη στις παραπάνω αρμόδιες αρχές, και ο εκπαιδευτικός, ο οποίος την πληροφορήθηκε ή τη διαπίστωσε, καλούνται να εξετασθούν ως μάρτυρες, μόνο αν η πληροφορία δεν αποδεικνύεται με οποιοδήποτε άλλο αποδεικτικό μέσο.») Και ήδη από 1/5/2024 με Ν 5090/2024 («2. Α. Τα πρόσωπα της παρ. 1 καλούνται να εξετασθούν ως μάρτυρες κατά τη διαδικασία στο ακροατήριο, μόνο αν το έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας δεν αποδεικνύεται με οποιοδήποτε άλλο αποδεικτικό μέσο.»). Κατά την αιτιολογική έκθεση, μέσω της μερικής απαλλαγής από την υποχρέωση εμφάνισης στην ακροαματική διαδικασία, αποσκοπείται η **ενθάρρυνση** των ανωτέρω επαγγελματιών **να αναφέρουν τα περιστατικά** και η **κάμψη κάθε αναστολής** λόγω της στάθμισης ενδεχόμενου κινδύνου εμπλοκής τους σε χρονοβόρες, δαπανηρές και ψυχοφθόρες δικαστικές διαμάχες. Επομένως στην περίπτωση αυτή η επιλογή του να μην καλείται ο μάρτυρας δεν επιβλήθηκε από την ανάγκη για την προστασία του, όπως στην περίπτωση του αρ. 19, αλλά από την ανάγκη προς ενθάρρυνσή τους για αποκάλυψη της πράξης.

Προβληματισμοί

- ▶ Σε πολλές νομοθετικές ρυθμίσεις **προκρίνεται και προτιμάται η προστασία άλλων συμφερόντων ή δικαιωμάτων** έναντι της υποχρεωτικής κλήτευσης και παρουσίας κάποιων προσώπων στο ακροατήριο, προκειμένου να εξετασθούν ως μάρτυρες.
- ▶ Η προστασία αυτή φαίνεται πως **δικαιολογείται από την επιστημονική κοινότητα**.
- ▶ Η αντίδραση στην υπό κρίση ρύθμιση (αρ. 215 παρ. 5 ΚΠΔ), εύλογη μεν, αλλά με ισχνά επιχειρήματα, σε σχέση με την αποδοχή των λοιπών παρακάμψεων στον κανόνα της κλήτευσης των μαρτύρων στο ακροατήριο του δικαστηρίου.
- ▶ Διαφαίνεται πως η αρνητική κριτική εκκινεί ίσως και από τη δυσπιστία σε βάρος των αστυνομικών (δεν εκφράστηκε πχ τέτοιας έντασης δυσπιστία σε βάρος των εκπαιδευτικών που καταγγέλλουν πράξεις ενδοοικογενειακής βίας και δεν καλούνται ως μάρτυρες στο ακροατήριο).
- ▶ Σε κάθε περίπτωση όμως στην ποινική δίκη πρέπει **να ενισχύεται και να εξασφαλίζεται η εμπιστοσύνη των εμπλεκόμενων, αλλά και των πολιτών** ότι αυτή θα είναι μία «δίκαιη δίκη».

Αναγκαία η υιοθέτηση κριτηρίων από τον εισαγγελέα

- ▶ Πότε μπορούν να κλητευθούν; → όταν η εξέτασή τους είναι αναγκαία για την ασφαλή διάγνωση της κατηγορίας (αυτό προβλέπεται και στις περιπτώσεις των παρ. 3 και 4).
- ▶ Τι (πρέπει να) λαμβάνει υπόψη του ο εισαγγελέας για να κλητεύσει το μάρτυρα; → Ως τέτοια κριτήρια θα μπορούσαν να θεωρηθούν:
 - ❖ Η **βαρύτητα** του εγκλήματος.
 - ❖ Η **πολυπλοκότητα** της υπόθεσης .
 - ❖ Η **επάρκεια (ή ανεπάρκεια)** των λοιπών αποδείξεων .
 - ❖ Το περιεχόμενο της κατάθεσης του μάρτυρα, αν δηλαδή η κατάθεσή του εξαντλείται σε **τυπικά στοιχεία της κατηγορίας** (βλ. ανωτέρω νομολογία).
 - ❖ Η εκτίμηση ότι **δεν υφίσταται ανάγκη** διευκρινήσεων και άρα υποβολής ερωτήσεων στον μάρτυρα κατά την ακροαματική διαδικασία.

Η ασφαλής διάγνωση της κατηγορίας ως κομβικό σημείο

- ▶ Αναφέρεται **ως δυνατότητα** («ο εισαγγελέας ή το δικαστήριο αιτιολογημένα , μπορούν...») η κλήτευση των μαρτύρων αυτών (ομοίως και στην ήδη υπάρχουσα διατύπωση των παρ. 3 και 4).
- ▶ Είναι , ωστόσο, **πιο περιοριστική** η διατύπωση («μπορούν κατ' εξαίρεση...»), σε αντίθεση με τις παρ. 3 και 4, όπου δεν υπάρχει η φράση «κατ' εξαίρεση».
- ▶ Γίνεται ρητή αναφορά και στη διάταξη του άρθρου 238 Α, η οποία πάντως θέτει άλλα κριτήρια (σοβαρό κώλυμα εμφάνισης του μάρτυρα ή κίνδυνος από την αναβολή ή κίνδυνος για την ασφαλή διεξαγωγή της διαδικασίας) ,τα οποία μάλλον εδώ παρακάπτονται και μοναδική προϋπόθεση είναι **η κρίση για την ασφαλή διάγνωση της κατηγορίας.**

Ερώτημα: αν ο κατηγορούμενος ζητήσει, αλλά ο εισαγγελέας δεν καλέσει τον μάρτυρα σε πλημμέλημα;

- ▶ Η διάταξη του άρθρου 215 παρ. 5 είναι ειδικότερη και άρα υπερισχύει του άρθρου 327 ΚΠΔ.
- ▶ Εφόσον ο εισαγγελέας «μπορεί» και δεν υποχρεούται να κλητεύσει τον μάρτυρα, όταν η κατηγορία είναι πλημμεληματικού χαρακτήρα (κατά παράκαμψη και του άρ. 327 παρ. 2 ΚΠΔ, το οποίο παρακάμπτεται ως γενικότερο), ποιες οι δικονομικές δυνατότητες του κατηγορουμένου ;
 1. Αν πρόκειται για **μονομελές πλημ/κείο**, εναπόκειται αναμφίβολα στο δικαστήριο να κρίνει αν η κλήτευση του μάρτυρα είναι αναγκαία για την ασφαλή διάγνωση της κατηγορίας .
 2. Αν **πρόκειται για τριμελές πλημ/κείο**, και πάλι δεν ανακύπτει ζήτημα τυχόν προβολής ακυρότητας ενώπιον του συμβουλίου πλημ/κών εως την αμετάκλητη παραπομπή (αφού αυτή δεν αφορά στην προδικασία, αλλά στην κύρια διαδικασία). Άρα και εδώ αρμόδιο το δικαστήριο.

Ερώτημα: μπορεί να εφαρμοστεί η νέα διάταξη σε υπόθεση που έχει αναβληθεί, ενώ είχε κλητευθεί ο μάρτυρας αστυνομικός στην αρχική δικάσιμο;

- ▶ **Πρωτοβάθμιο δικαστήριο:** εφόσον η υπόθεση αναβλήθηκε πριν την έναρξη εκδίκασής της (αρ. 349), είτε για κρείσσονες αποδείξεις θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι, ως δικονομικός κανόνας, είναι άμεσα εφαρμόστρα η διάταξη. Ωστόσο η μη κλήτευση του αστυνομικού στη μετ' αναβολή συζήτηση (ενώ είχε κλητευθεί αρχικά από τον εισαγγελέα) **εμφανίζεται προβληματική** κατά το μέτρο που ο κατηγορούμενος γνωρίζει πως ο μάρτυς θα κλητευθεί στο ακροατήριο (αφού του έχει επιδοθεί κατάλογος μαρτύρων) και έτσι επαναπαυτεί και απωλέσει το δικαίωμα που προβλέπεται στο τελευταίο εδάφιο της παρ. 5
- ▶ **Δευτεροβάθμιο δικαστήριο:** εφαρμόζεται το άρθρο 500, ως ειδικότερη διάταξη (βλ. παρακάτω).

Άμυνα – δικαιώματα του κατηγορουμένου στο ακροατήριο

- ▶ Η **υπεράσπιση του κατηγορουμένου** (άρθρο 171 παρ. 1 δ ΚΠΔ- 6 παρ. 3 δ ΕΣΔΑ): αν η μαρτυρία του αστυνομικού εμπεριέχει αντιφάσεις, κενά, αδιευκρίνιστα σημεία και άρα χρήζει περαιτέρω διευκρινίσεων, η ανάγκη για την ασφαλή διάγνωση της κατηγορίας θα πρέπει να οδηγήσει στην κλήτευση του μάρτυρα (**όμοια συλλογιστική** στις γραπτές καταθέσεις των ανηλίκων παθόντων, κατ' άρ. 227 ΚΠΔ, καθώς η ανάγνωση των καταθέσεων των ανηλίκων σαφώς και συνδέεται με το δικαίωμα του κατηγορουμένου να λάβει γνώση του περιεχομένου τους και να το αντικρούσει εκθέτοντας τις παρατηρήσεις του, σύμφωνα με τις αρχές της προφορικότητας, της κατ' αντιμωλίαν διεξαγωγής της δίκης και εν γένει της δημοσιότητας- ενδ. ΑΠ 98/2024).
- ▶ Η **έλλειψη ακρόασης** (άρθρο 171 παρ. 2 ΚΠΔ): αν ο κατηγορούμενος αιτηθεί την κλήτευση του μάρτυρα **θέτοντας και το ζήτημα, για το οποίο ζητά την εξέτασή του**, εφόσον αυτό δεν απαντάται με την προανακριτική του κατάθεση, το δικαστήριο υποχρεούται να αποφανθεί αιτιολογημένα αν καταλήξει στην απόρριψη του αιτήματος.

Τροποποίηση του άρθρου 227 παρ. 1

- ▶ Στην διαδικασία του αρ. 227 ρυθμίζεται πλέον και η εξέταση των ανηλικών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας των εγκλημάτων των αρ. 6 (πλημμελημάτων και κακουργημάτων), 7 (πλημμελημάτων) και 9 (πλημμελημάτων), ώστε «ο εξαστομικευμένος, ψυχολογικά υποστηρικτικός τρόπος εξέτασης» να εξασφαλίζει την αποτροπή της δευτερογενούς κακοποίησης των ανηλικών θυμάτων, σύμφωνα και με την αιτιολογική έκθεση Ν 5090/2024.
- ▶ Ωστόσο εξακολουθεί να ισχύει και το αρ. 19 παρ. 2 Ν 3500/2006: «Οι ανήλικοι κατά την εκδίκαση των υποθέσεων της προηγούμενης παραγράφου δεν κλητεύονται ως μάρτυρες στο ακροατήριο, αλλά αναγιγνώσκεται η κατάθεσή τους, εφόσον υπάρχει, εκτός εάν η εξέτασή τους κρίνεται αναγκαία από το δικαστήριο.»
- ▶ Διαφορές αρ. 227 παρ. 1 με αρ. 19 παρ. Ν 3500/2006:

Άρθρο 227 ΚΠΔ (ανήλικοι θύματα)	Άρθρο 19 Ν 3500/2006 (ανήλικοι μάρτυρες- άρα και θύματα)
Εξετάζεται στην προδικασία παρουσία πραγματογνώμονα παιδοψυχολόγου κλπ.	Εξετάζεται ως μάρτυρας κατά τις γενικές διατάξεις , χωρίς όρκο.
Προβάλλεται ηλεκτρονικά η καταγεγραμμένη κατάθεση του ανηλικού στο ακροατήριο, άλλως αναγιγνώσκεται η γραπτή του κατάθεση.	Αναγιγνώσκεται η γραπτή του κατάθεση.

Ερώτημα: ποια η εφαρμοστέα διάταξη;

- ▶ **Νεότερη** η διάταξη του αρ. 227 παρ.1 , που ρυθμίζει **το ίδιο ζήτημα**. Άρα εφαρμοστέα.
- ▶ Η λογική θέσπισής της (αποφυγή δευτερογενούς θυματοποίησης των ανηλίκων) σαφώς και οδηγεί στην κρίση ότι η διάταξη του αρ. 227 παρ.1 είναι **πιο προστατευτική** για τους ανηλίκους .
- ▶ Ταυτοχρόνως όμως, με τον διορισμό τεχνικού συμβούλου, **προστατεύονται αποτελεσματικότερα** και τα δικαιώματα του κατηγορουμένου.

Ακυρότητες σχετικές με τις διατάξεις του αρ. 227 ΚΠΔ

- ▶ **Α΄ άποψη:** η παραβίαση της διάταξης επισύρει **απόλυτη ακυρότητα** (ρητά περί απόλυτης ακυρότητας οι ΑΠ 785/2023, 884/2022, 1332/2019 επειδή η διάταξη, πέρα από την προστασία των δικαιωμάτων του ανηλίκου παθόντος, συμβάλλει και στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου, ενώ το ίδιο – περί απόλυτης ακυρότητας- φαίνεται να γίνεται δεκτό από τις ΑΠ 377/2015, ΑΠ 669/2014, ΑΠ 484/2013, ΑΠ 931/2012, 928/2012, ΣυμβΕφΚρητ 113/2015). (Για το ζήτημα της «επίδρασης» της ακυρότητας αυτής, βλ. ακολούθως)
- ▶ **Β΄ άποψη:** η παραβίαση της διάταξης επισύρει **σχετική ακυρότητα** (ΑΠ 669/2014).
- ▶ **Γ΄ άποψη:** η παραβίαση της διάταξης **δεν** επισύρει ούτε απόλυτη, ούτε σχετική ακυρότητα, επειδή τέθηκε προς προστασία του ανηλίκου και όχι του κατηγορουμένου (αντίθ. Εισαγγελική πρόταση στην ΣυμβΕφΚρητ 113/2015, ΣυμβΠλημΚερκ 23/2014).

Επίδραση της απόλυτης ακυρότητας στην κύρια διαδικασία

- ▶ **Α΄ άποψη:** η προκαλούμενη απόλυτη ακυρότητα των καταθέσεων των ανηλίκων κατά την προδικασία, **ανάγεται στην προδικασία** και, ως τέτοια, έπρεπε να προταθεί μέχρι την αμετάκλητη παραπομπή του κατηγορουμένου στο ακροατήριο, αφού η ακυρότητα αυτή, κατά το άρθρο 174 παρ.1 εδ.β΄ και 175 του ΚΠΔ, έχει πλέον καλυφθεί (ΑΠ 785/2023, η οποία δέχθηκε ότι ορθώς αναγνώσθηκαν στο ακροατήριο οι καταθέσεις που έδωσαν οι ανήλικες στην προδικασία).
- ▶ **Β΄ άποψη:** η επαπαναξιολόγηση των ακύρων προανακριτικών καταθέσεων των ανηλίκων παθόντων (επειδή ελήφθησαν χωρίς το διορισμό πραγματογνώμονα παιδοψυχιάτρου, αλλά μόνο παρουσία ψυχολόγου του Κέντρου Κοινωνικής Πρόνοιας), κατά τη διαδικασία στο ακροατήριο προκαλεί απόλυτη ακυρότητα στο ακροατήριο...» (ΑΠ 884/2022).

Άρθρο 238 Α παρ. 1

- ▶ Ρύθμιση γνωστή ήδη (βλ. άρθρο 233 παρ. 1 εδ. τελ. ΚΠΔ : η παρουσία του διερμηνέα μπορεί να μην είναι φυσική, αλλά απομακρυσμένη, με τη χρήση μέσων τεχνολογίας επικοινωνιών (τηλεδιάσκεψη, τηλέφωνο, διαδίκτυο). Επίσης και στο άρθρο 26 Ν 4489/2017 (Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας) προβλέπεται η δυνατότητα εξέτασης μάρτυρα, πραγματογνώμονα, υπόπτου ή κατηγορούμενου με εικονοτηλεδιάσκεψη.
- ▶ Αφορά στην κατάθεση **κάθε προσώπου που συμμετέχει** στην ποινική διαδικασία («κατάθεση κάθε προσώπου»). Σαφώς και ρυθμίζει **αποκλειστικά τα αποδεικτικά μέσα** και δεν καταλαμβάνει την σύνθεση και συγκρότηση του δικαστηρίου, ήτοι την παρουσία των μελών της σύνθεσης του δικαστηρίου.
- ▶ Μπορεί να εφαρμοστεί στην **κύρια διαδικασία, αλλά και στην προδικασία** (η αιτιολ. έκθεση αναφέρεται στην προανάκριση και κύρια ανάκριση, αλλά προφανώς και στην προκαταρκτική εξέταση, αφού αναφέρεται σε «ανωμοτί εξηγήσεις υπόπτου»).
- ▶ Αν συντρέξει 1 από τις 3 περιπτώσεις : α) σοβαρό κώλυμα εμφάνισης (πχ ασθένεια, κατοικία στο εξωτερικό), β) κίνδυνος από την αναβολή (πχ επικείμενη παραγραφή) , γ) κίνδυνος για την ασφαλή διεξαγωγή της διαδικασίας (αμφιλεγόμενη ρύθμιση- βλ. παρακάτω). **Περιοριστική η απαρίθμηση.**
- ▶ Αποφασίζεται είτε **κατόπιν αιτήματος** του προσώπου που θα εξεταστεί (όχι τρίτου), είτε **αυτεπαγγέλτως** από την αρμόδια αρχή (εισαγγελέα, ανακριτή, δικαστήριο).
- ▶ Αν αποφασιστεί αυτεπαγγέλτως, **δεν αποτελεί κώλυμα η αντίρρηση** του ενδιαφερομένου προσώπου (**εκτός αν αυτός είναι ο κατηγορούμενος**, εφόσον πρόκειται για την απολογία του). Ιδιαίτερα για την απολογία του κατηγορουμένου (**στο ακροατήριο** ;) απαιτείται επιπρόσθετα να μην αντιλέξει ο ίδιος. (βλ. ακολούθως)

Ειδικά η απολογία του κατηγορουμένου ή ανωμοτί εξηγήσεις με τεχνολογικά μέσα- αρ. 238 Α ΚΠΔ.

Παρ. 1

Αναφέρεται σε **ανωμοτί εξηγήσεις** υπόπτου ή **απολογία** κατηγορουμένου

Ρυθμίζει την **κύρια διαδικασία** και την **προδικασία** (προανάκριση, κύρια ανάκριση, προκαταρκτική)

Φαίνεται πως η **λήψη των ανωμοτί εξηγήσεων** του υπόπτου **δεν εμποδίζεται από τη μη αντίρρηση** του υπόπτου.
Τα ίδια μάλλον ισχύουν και για την **απολογία στην προδικασία**.

Παρ. 3 α

Αναφέρεται μόνο σε **απολογία** κατηγορουμένου

Αναφέρεται στην **κύρια διαδικασία** (:). Φαίνεται πως το ρυθμιστικό πεδίο της παρ. 3 είναι η κύρια διαδικασία (αναφέρεται αποκλεισμός της εμφάνισης του κατηγορουμένου στο ακροατήριο, ενώ στην αιτιολογική έκθεση γίνεται αναφορά στην «παραδοσιακή προφορική διαδικασία»)

Η προϋπόθεση της μη αντίρρησης του Κ υπάρχει μόνο στην περίπτωση της **απολογίας του κατά την παρ. 3**

Κίνδυνος για την ασφαλή διεξαγωγή της διαδικασίας

- ▶ Ως τέτοιος, στην αιτιολογική έκθεση αναφέρεται η **επικινδυνότητα του κατηγορουμένου** ή αν πρόκειται για υπόθεση που έχει **σοβαρό κοινωνικό αντίκτυπο**.
- ▶ Θα πρέπει **να προηγηθεί μία κρίση** (του δικαστηρίου; της αστυνομικής αρχής;) ότι ο κατηγορούμενος είναι επικίνδυνος (επικίνδυνος απόδρασης; επικίνδυνος πρόκλησης αναταραχής; επικίνδυνος αυτοπροσβολής; – αναζήτηση κριτηρίων ;). Το στοιχείο της επικινδυνότητας απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή, καθώς θα μπορούσε να ειπωθεί ότι μία τέτοια κρίση του δικαστηρίου αποτυπώνει **ενδεχομένως μία μεροληπτική στάση** σε βάρος του κατηγορουμένου (πχ αν η επικινδυνότητα «συνδέεται» με την υπό κρίση υπόθεση). Αν αυτή η κρίση εκφέρεται αρχικά από την αστυνομική αρχή, μπορεί **είτε να υιοθετηθεί** από το δικαστήριο (με τον κίνδυνο ίσως μεροληψίας- εξαρτάται από τον λόγο της επικινδυνότητας) , **είτε όχι** . Εναπόκειται πάντως στην ευχέρεια του δικαστηρίου.
- ▶ Σε μια τέτοια περίπτωση η απολογία του (**στο ακροατήριο;**) μπορεί να ληφθεί με τον τρόπο αυτό, εφόσον δεν αντιλέξει ο ίδιος ή ο συνήγορός του (παρ. 3). Αν αντιλέξει, ακόμα και αν κριθεί ότι είναι επικίνδυνος, η απολογία του θα ληφθεί με φυσική παρουσία.

Ζητήματα σχετικά με την κατάθεση του μάρτυρα, πραγματογνώμονα κλπ

- ▶ Εφόσον η εξέταση του μάρτυρα , πραγματογνώμονα κλπ αποφασιστεί από το δικαστήριο, ανακύπτει το ερώτημα εάν ο κατηγορούμενος μπορεί να αντιλέξει και με ποιο τρόπο; Επ αυτού:
 1. Εφόσον δεν αποτελεί διάταξη του διευθύνοντος (βλ. παρακάτω), αλλά απόφαση του δικαστηρίου, ο κατηγορούμενος μπορεί να υποβάλει το αίτημα φυσικής παρουσίας του μάρτυρα επικαλούμενος όμως και τους λόγους θεμελίωσής του. Αν το δικαστήριο δεν απαντήσει → **Έλλειψη ακρόασης** (171 παρ. 2), άρα απόλυτη ακυρότητα.
 2. Η αντίρρηση του κατηγορουμένου θα πρέπει να είναι **αιτιολογημένη** και ο σχετικός ισχυρισμός θα πρέπει να περιέχει τους λόγους, για τους οποίους επιβάλλεται η φυσική παρουσία του ανωτέρω προσώπου.

Ζητήματα σχετικά με την απολογία του κατηγορουμένου

- ▶ Η «απομακρυσμένη» απολογία προϋποθέτει: **α)** είτε ότι ο κατηγορούμενος **είναι απών και εκπροσωπείται** από συνήγορο- διότι, αν δεν εκπροσωπείται, δεν μπορεί να απολογηθεί) , **β)** είτε ότι ήταν παρών και στη συνέχεια (πχ μετά τη διακοπή της δίκης) αντιμετώπισε **κώλυμα εμφάνισης**, **γ)** είτε ότι ο διευθύνων **διέταξε τον αποκλεισμό του**, κατ'άρ. 238 Α παρ. 3 β (βλ. κατωτέρω) , **δ)** είτε ότι **ήταν παρών και τον απομάκρυνε το δικαστήριο** επειδή θορυβούσε (αρ. 347 παρ. 2ΚΠΔ), **ε)** είτε ότι **ήταν παρών και αποχώρησε αυτοβούλως** (αρ. 346 ΚΠΔ) ή **λόγω υγείας** (αρ. 348). Στην τελευταία αυτή περίπτωση, αν και ο κατηγορούμενος δεν απολογείται , αλλά ούτε και ο συνήγορος που παραμένει στο ακροατήριο απολογείται βέβαια για λογαριασμό του κατηγορουμένου, ορθότερη μάλλον φαίνεται η επιλογή της δυνατότητας να απολογηθεί αυτός με τεχνολογικά μέσα (επιχείρημα από την υποχρέωση του δικαστηρίου να του διορίσει συνήγορο, που παρίσταται , αντί γι' αυτόν, στη δίκη). Ωστόσο αποτελεί ζήτημα προς συζήτηση.
- ▶ Εφόσον απολογήθηκε (και με αυτόν τον τρόπο)- άρα παρέστη- ο κατηγορούμενος, **δεν απαιτείται να του επιδοθεί η απόφαση** (πρακτική συνέπεια ως προς την έναρξη προθεσμίας των ενδίκων μέσων).

Συνέπειες από τη μη εμφάνιση του μάρτυρα κλπ

- ▶ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ: το δικαστήριο αποφασίζει αυτεπαγγέλτως την εξέταση με τη χρήση τεχνολογικών μέσων του κλητευθέντος από τον εισαγγελέα, βασικού μάρτυρα, όχι για κώλυμα που συντρέχει στο πρόσωπό του, αλλά επειδή υπάρχει κίνδυνος εκτεταμένων αναταραχών από συγκεντρωμένα πλήθη κατά την εκδίκαση. Αν το πρόσωπο αρνηθεί και δεν εμφανιστεί και με φυσική παρουσία, θα πρέπει να επιβάλλονται οι **κυρώσεις** του άρθ. 231 ΚΠΔ, καθ' όσον αφορά σε μάρτυρες. Ομοίως του άρθ. 202 ΚΠΔ, καθ' όσον αφορά σε πραγματογνώμονες και διερμηνείς (σε συνδ. με άρθ. 235) , ήτοι πρόστιμο από 50 ως 150 ευρώ, ή και οι κυρώσεις του άρθ. 231 ΚΠΔ.
- ▶ ΕΡΩΤΗΜΑ: μπορεί η δίκη να διεξαχθεί χωρίς τη φυσική παρουσία **κανενός** μάρτυρα, πραγματογνώμονα κλπ και κατηγορουμένου (υπό την προϋπόθεση της μη αντίθεσης του τελευταίου); → **Δεν αποκλείεται από το νόμο** . ΕΡΩΤΗΜΑ: παραβιάζεται η αρχή της προφορικότητας ;

Ιδιαιτερότητα της ρύθμισης που αφορά στον κατηγορούμενο- Αποκλεισμός της προσωπικής εμφάνισης (αρ. 238 Α παρ. 3 β)

- ▶ Το άρθρο 238 Α δεν προβλέπει μόνο την εξέταση των προσώπων με τεχνολογικά μέσα (238 Α παρ. 1).
- ▶ ΕΠΙΠΛΕΟΝ προβλέπει και τη δυνατότητα να **αποκλειστεί με απόφαση του διευθύνοντος ή του δκαστηρίου (κατόπιν προσφυγής) η φυσική εμφάνιση του κατηγορουμένου σε δίκη για κακούργημα (238 Α παρ. 3 β) ιδίως** σε πολυπρόσωπες δίκες ή δίκες που αφορούν στην οργανωμένη εγκληματικότητα ή έχουν σοβαρό κοινωνικό αντίκτυπο .
- ▶ Αιτ. έκθεση: «Επιπλέον, στο δεύτερο εδάφιο της ίδιας παραγράφου προβλέπεται η δυνατότητα αποκλεισμού της προσωπικής εμφάνισης του κατηγορουμένου στο ακροατήριο, στην περίπτωση κακούργηματος και ιδίως σε υποθέσεις που έχουν σοβαρό κοινωνικό αντίκτυπο, ή σε πολυπρόσωπες δίκες ή δίκες που αφορούν στην οργανωμένη εγκληματικότητα.»
- ▶ Φαίνεται πως ο αποκλεισμός της προσωπικής εμφάνισης του κατηγορουμένου είναι μία δυνατότητα που λειτουργεί είτε συνδυαστικά με την απολογία με εικονοτηλεδιάσκεψη είτε και ανεξάρτητα από αυτήν, καθώς **έχει διαφορετικές προϋποθέσεις**.

ΕΞ ΑΥΤΟΥ ΠΑΡΕΠΟΝΤΑΙ:

1. Το δικαστήριο δεν μπορεί να διατάξει αποκλεισμό της φυσικής παρουσίας των λοιπών προσώπων (προβλέπεται μόνο για τον κατηγορούμενο). Στα πρόσωπα αυτά η διάταξη λειτουργεί κυρίως επιβοηθητικά- εξυπηρετικά για τα ίδια.
2. Ο αποκλεισμός φαίνεται να μπορεί να διαταχθεί **όχι μόνο για την απολογία**, αλλά και σε κάθε στάδιο της δίκης (επιχείρημα από το τελ. εδάφιο της παρ. 4)
3. Ο αποκλεισμός όμως της προσωπικής παρουσίας του κατηγορουμένου γίνεται όχι μόνο για να «εξυπηρετηθεί» ο κατηγορούμενος, αλλά και για λόγους που δεν αφορούν στο πρόσωπό του . **Ενδεικτική η απαρίθμηση.**
4. Αν διαταχθεί αποκλεισμός της προσωπικής εμφάνισης του κατηγορουμένου (αρ. 238 Α παρ. 3 β), δεν αποκλείεται η λήψη της απολογίας του με τεχνολογικά μέσα, εφόσον όμως ο ίδιος δεν αντιλέξει (παρ. 3 εδ. γ) .

Αναφορικά με τις καταθέσεις των προσώπων- απολογία
κατ/νου – αρ. 238 Α παρ. 1- εξέταση με τεχνολογικά μέσα.

Κατάθεση μάρτυρα,
πραματογνώμονα
κλπ, ανωμοτί
εξηγήσεις, απολογία
στην προδικασία

- Με απόφαση του δικαστηρίου κατόπιν πρότασης του εισαγγελέα ή του αρμοδίου οργάνου (πχ ανακριτή).
- Είτε κατόπιν αίτησης είτε αυτεπαγγέλτως.
- Αδιάφορο αν αντιλέγει το ίδιο το πρόσωπο.
- Αν διαφωνήσει ο κατ/νος (πχ με τον ισχυρισμό ότι απαιτείται οπωσδήποτε για κάποιους λόγους η φυσική παρουσία του προσώπου), θα πρέπει το αίτημά του να εξετασθεί και να απαντηθεί αιτιολογημένα από τον διευθύνοντα ή κατόπιν προσφυγής από το δικαστήριο. Άλλως → έλλειψη ακρόασης (171 παρ 2)

Απολογία στο
ακροατήριο

- Με απόφαση του δικαστηρίου κατόπιν πρότασης του εισαγγελέα.
- Είτε κατόπιν αίτησης, είτε αυτεπαγγέλτως, με προϋπόθεση να μην αντιλέξει.

Αναφορικά με τον αποκλεισμό της προσωπικής εμφάνισης του κατηγορουμένου- 238 Α παρ. 3 β

Διατάσσεται μόνο σε κακούργημα, με διάταξη του διευθύνοντος και όχι με απόφαση του δικαστηρίου (εκτός αν ασκηθεί προσφυγή).

(αντίθετα στην παρ. 1 και στην παρ. 3 α αποφασίζει το δικαστήριο)

Διατάσσεται σε κάθε στάση της δίκης

Παρά το γεγονός ότι είναι διάταξη του διευθύνοντος, ρητά αναφέρεται ότι προηγείται εισαγγελική πρόταση

Προβλέπεται προσφυγή στο δικαστήριο. Αν αυτό δεν απαντήσει → Έλλειψη ακρόασης (171 παρ. 2)

Άρ. 238 Α παρ. 4: πεδίο εφαρμογής

- ▶ «Η εξέταση με τον ανωτέρω τρόπο»: Ρυθμίζει οπωσδήποτε τις περιπτώσεις της παρ. 1 (εξέταση μάρτυρα, υπόπτου ή απολογία κατηγορουμένου με τη χρήση τεχνολογικών μέσων).
- ▶ Καθ' όσον αφορά στον κατηγορούμενο διασφαλίζεται ότι ο κατηγορούμενος παρακολουθεί τη διαδικασία χωρίς διακοπές και έχει αποτελεσματική και εμπιστευτική επικοινωνία με τον συνήγορό του. Προφανώς η τελευταία αυτή ρύθμιση καταλαμβάνει τις περιπτώσεις, κατά τις οποίες διατάσσεται ο αποκλεισμός της προσωπικής εμφάνισης του κατηγορουμένου, αλλά και όταν, χωρίς να έχει διαταχθεί ο αποκλεισμός της εμφάνισής του, ο κατηγορούμενος απολογείται με εικονοτηλεδιάσκεψη.
- ▶ Προς αποφυγή υποβολής του μάρτυρα κλπ η ΥΑ πρέπει να είναι σαφής και να ληφθεί μέριμνα ώστε η κατάθεση του προσώπου να πραγματοποιείται όπως θα λάμβανε χώρα ενώπιον του δικαστηρίου (πχ αποφυγή παρουσίας τρίτου προσώπου εντός του χώρου εξέτασης κλπ.)

Παρεμβάσεις στο άρθρο 265

- ▶ Τροποποίηση της παρ. 4: «Τα ψηφιακά δεδομένα που κατάσχονται **σύμφωνα με την περ. β) της παρ. 2** διατηρούνται αποθηκευμένα καθ' όλη τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας σε **ένα και μόνο** υλικό μέσο αποθήκευσης που περιέχεται στη δικογραφία...» . → Διευκολύνεται η διαδικασία, καθώς, όσο εξελίσσεται η τεχνολογία και οι φορείς ψηφιακών δεδομένων γίνονται φτηνότεροι αλλά καταγράφουν υψηλότερες αναλύσεις, τόσο αυξάνεται ο όγκος των δεδομένων που καταγράφονται σε σκληρούς δίσκους. Έτσι, ενώ πριν θα έπρεπε η αρχή να βρει **ΕΝΑ** αποθηκευτικό μέσο (π.χ. έναν σκληρό δίσκο) με χωρητικότητα ίση ή μεγαλύτερη από το μέγεθος των δεδομένων του κατασχεθέντος μέσου, τώρα, έχοντας άρση του περιορισμού του αριθμού των μέσων, δίνεται μεγαλύτερη ευελιξία στις αρχές να χρησιμοποιήσουν τα κατάλληλα μέσα για την αποθήκευση του υλικού.
- ▶ Τροποποίηση της παρ. 5. «Η πρόσβαση και η δυνατότητα αναπαραγωγής των ψηφιακών δεδομένων που κατάσχονται επιτρέπεται μόνο σε όσους ασκούν δικαστικά, εισαγγελικά και ανακριτικά καθήκοντα στην υπόθεση ή τους γραμματείς. Προς τον σκοπό αυτόν χρησιμοποιούνται τα κατάλληλα τεχνικά μέσα **για τη διασφάλιση της ακεραιότητας των ψηφιακών δεδομένων**. Τέτοια μέσα είναι η κρυπτογράφηση και η χρήση κωδικών ασφαλείας για την πρόσβαση και αναπαραγωγή των κατασχεμένων ψηφιακών δεδομένων από το υλικό μέσο αποθήκευσης στο οποίο βρίσκονται αποθηκευμένα. Η παρούσα ισχύει αναλόγως και στα ψηφιακά δεδομένα που αφορούν στα δεδομένα επικοινωνίας που περιλαμβάνονται στη δικογραφία.» ». Κατά την αιτιολογική έκθεση «με τη σφράγιση του υλικού φορέα διασφαλίζονται οι βασικές αρχές της ψηφιακής εγκληματολογίας (αυθεντικότητα, ακεραιότητα)». Υπάρχει θεωρώ ασάφεια και η διατύπωση αυτή δεν φαίνεται να διασφαλίζει την ακεραιότητα καθώς δεν αναφέρει ρητά μέσα κάποιον τρόπο για να μπορεί να γίνει έλεγχος εάν έγινε αλλαγή των δεδομένων. Διασφαλίζει μόνο την εξουσιοδοτημένη πρόσβαση σε αυτά.

Τροποποίηση του άρθρου 343 παρ. 1

- ▶ Αιτ. έκθεση: «στην παρ. 1 καθορίζεται ως κανόνας στην ακροαματική διαδικασία ο συνολικός σχολιασμός των μαρτυρικών καταθέσεων ή των άλλων αποδεικτικών μέσων μετά το πέρας λήψης ή έρευνάς τους με εξαίρεση τις περιπτώσεις εκείνες που λόγω της πληθώρας μαρτύρων και άλλων αποδεικτικών μέσων κατά την κρίση του δικαστηρίου, η διατύπωση των παρατηρήσεων από τον κατηγορούμενο και τον συνήγορό του μπορεί να λάβει χώρα σε ενδιάμεσο χρόνο. »
- ▶ Φαίνεται πως γίνεται ομαδοποίηση των αποδεικτικών μέσων: 1) μάρτυρες – 2) άλλα αποδεικτικά μέσα (προηγούμενο καθεστώς : σχολιασμός μετά από κάθε μάρτυρα και μετά από κάθε αποδεικτικό μέσο).
- ▶ Η διατύπωση του νόμου μάλλον δείχνει πως ο σχολιασμός πλέον θα γίνεται σε δύο στάδια : μετά την εξέταση των μαρτύρων συνολικά και μετά την εξέταση όλων των λοιπών αποδεικτικών μέσων συνολικά.

Πώς επηρεάζεται η έκταση εφαρμογής της διάταξης του άρ. 358;

- ▶ Φαίνεται αρχική δυσαρμονία των δύο διατάξεων (αρ. 343 παρ. 1 και 358 α). Ωστόσο με την παραπομπή στο 358 γ επιδιώκεται εναρμόνιση.
- ▶ Πρόκειται για διάταξη του διευθύνοντος (κατ' άρθρο 335 παρ. 2) και όχι για απόφαση του δικαστηρίου → με δυνατότητα άσκησης προσφυγής κατά αυτής.
- ▶ Η διάταξη του προέδρου μπορεί να απαγγέλλεται **είτε στην αρχή της διαδικασίας, είτε κατά τη διάρκεια**, καθώς ο νόμος δεν το απαγορεύει, αλλά και ενίοτε, ειδικά για τα λοιπά αποδεικτικά μέσα, είναι άγνωστος εξ αρχής ο αριθμός τους, αφού μπορούν να προσκομίζονται κατά τη διάρκεια της δίκης.
- ▶ Υπό το πρίσμα της νέας διάταξης, η σχετική αίτηση του κατηγορουμένου για σχολιασμό θα πρέπει να κρίνεται μετά το πέρας της κάθε «κατηγορίας αποδεικτικών μέσων» (μάρτυρες , λοιπά αποδεικτικά μέσα).
- ▶ ΕΡΩΤΗΜΑ: η διαφορετική διατύπωση (παλιά: «την έρευνα οποιουδήποτε άλλου αποδεικτικού μέσου» / νέα: «την έρευνα άλλων αποδεικτικών μέσων»), υποδηλώνει ότι όλα τα λοιπά αποδεικτικά μέσα – πλην μαρτύρων- θα σχολιάζονται μαζί ή κατά είδος; (ουσιαστικά έγγραφα και πραγματογνωμοσύνες). Ορθότερο μάλλον το δεύτερο .

Απόλυτη ακυρότητα – άρ. 171 παρ. 1 δ

- ▶ **ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ:** από τον διευθύνοντα τη συζήτηση δίδεται, μετά την εξέταση κάθε μάρτυρα προς τον οποίο υποβλήθηκαν ερωτήσεις και μετά την ανάγνωση των εγγράφων, ο λόγος και στον κατηγορούμενο ή τον συνήγορό του, προκειμένου να υποβάλλουν ερωτήσεις ή να δηλώσουν ή να εξηγήσουν σχετικά με τα αποδεικτικά μέσα που εξετάστηκαν, **μόνον όμως, εφόσον το ζητήσουν**, οπότε αν δεν τους δοθεί (μετά και από προσφυγή τους στο δικαστήριο), δημιουργείται απόλυτη ακυρότητα από, το άρθρο 171 παρ. 1 δ' ΚΠΔ, ιδρύουσα λόγο αναίρεσης από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Α' ΚΠΔ (**ΑΠ 1163/2023, 987/2023, 1009/2022, 1080/2019, 269/2019**). Αν όμως δεν ζητήσουν το λόγο, **ουδεμία ακυρότητα προκαλείται (ΑΠ 1139/2023, 987/2023, 1120/2022)**.
- ▶ **ΚΡΙΤΙΚΗ:** Δυσχεραίνεται η άσκηση του δικαιώματος κριτικής (επί πολλών μαρτύρων «ξεχνιέται» η κατάθεση του πρώτου) . **ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ** : δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή μία τέτοια θέση : όλα τα αποδεικτικά στοιχεία είναι (και πρέπει να είναι) «ζωντανά» καθ' όλη τη διάρκεια της δίκης μέχρι την έκδοση της απόφασης του δικαστηρίου. Μάλιστα, με την ίδια λογική της «κριτικής», θα μπορούσε να ειπωθεί ότι , όσο πιο κοντά χρονικά στην απόφαση του δικαστηρίου είναι οι παρατηρήσεις επί της κατάθεσης του μάρτυρα, τόσο πιο πρόσφατη η εντύπωση στους δικαστές.

Παρεμβάσεις στο άρθρο 343 παρ. 2

- ▶ Σύμφωνα με την αιτ. έκθεση Ν 5090/2024: «στην παρ. 2 αποσαφηνίζεται το **δικαίωμα του κατηγορουμένου** (και **όχι η υποχρέωση του δικαστηρίου**), να αιτηθεί να λάβει τον αναγκαίο χρόνο προετοιμασίας, στην περίπτωση εκείνη που από την αποδεικτική διαδικασία και πριν από την απόφαση για την ενοχή, προκύψουν **νέες περιστάσεις**, οι οποίες θα μπορούσαν να συνδεθούν με επιτρεπτή μεταβολή της κατηγορίας.»
- ▶ Σχεδόν όμοια η πρόσφατη τροποποίηση με την αρχική διατύπωση του νΚΠΔ (δεν υπήρχε αντίστοιχη διάταξη στον πΚΠΔ).
- ▶ Σύμφωνα με την αιτ. έκθεση Ν 4855/2021 η τροποποίηση της παρ. 2 είχε κριθεί αναγκαία προκειμένου να αποφευχθεί το ενδεχόμενο **επιβάρυνσης της θέσης του κατηγορουμένου** από το δικαστήριο , χωρίς να ακουστεί προηγουμένως ο ίδιος.

Εξέλιξη της διάταξης του αρ. 343 παρ. 2

Αρχική
διατύπωση
η νΚΠΔ

- 2. Αν από την αποδεικτική διαδικασία προκύψουν **νέες περιστάσεις**, οι οποίες θα μπορούσαν να συνδεθούν με **επιτρεπτή μεταβολή της κατηγορίας**, το δικαστήριο, **εφόσον υποβληθεί σχετικό αίτημα** από τον κατηγορούμενο, παρέχει σε αυτόν τον κατά την κρίση του αναγκαίο χρόνο προετοιμασίας. Η πιθανολογούμενη μεταβολή της κατηγορίας ουδέποτε συνιστά λόγο αναβολής της δίκης.

Μετά το Ν
4855/2021

- 2. Εφόσον το δικαστήριο μετά το πέρας της αποδεικτικής διαδικασίας και πριν από την απόφαση για την ενοχή, **προσανατολίζεται σε βελτίωση της κατηγορίας ή ορθότερο νομικό χαρακτηρισμό, οφείλει να ενημερώσει** τον παρόντα κατηγορούμενο και να του δώσει τον αναγκαίο χρόνο προετοιμασίας. Η πιθανολογούμενη βελτίωση της κατηγορίας ή ο ορθότερος νομικός χαρακτηρισμός ουδέποτε συνιστούν λόγο αναβολής της δίκης.

Μετά το Ν
5090/2024

- 2. Αν από την αποδεικτική διαδικασία και πριν την απόφαση για την ενοχή προκύψουν **νέες περιστάσεις**, οι οποίες θα μπορούσαν να συνδεθούν με **επιτρεπτή μεταβολή της κατηγορίας**, το δικαστήριο, **εφόσον υποβληθεί σχετικό αίτημα** από τον κατηγορούμενο, παρέχει σε αυτόν τον κατά την κρίση του αναγκαίο χρόνο προετοιμασίας. Η πιθανολογούμενη μεταβολή της κατηγορίας ουδέποτε συνιστά λόγο αναβολής της δίκης.

Παρατηρήσεις

- ▶ **Ατυχής η επαναφορά της φράσης «επιτρεπτή μεταβολή κατηγορίας»** σε δύο σημεία : η μεταβολή της κατηγορίας είναι πάντοτε ανεπιτρεπτή και επισύρει απόλυτη ακυρότητα . Η προηγούμενη επιλογή των όρων «βελτίωση κατηγορίας» και «ορθός νομικός χαρακτηρισμός» είναι επιτυχέστερη.
- ▶ Αποδοχή από το νομοθέτη (με τις αιτιολογικές σκέψεις του Ν 4855/2021) ότι **η θέση του κατηγορουμένου επιβαρύνεται** (και όχι «αποσαφηνίζεται»), όπως εκτίθεται στην αιτιολογική έκθεση του Ν 5090/2024).
- ▶ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ : με την ισχύουσα ως τώρα ρύθμιση δεν απαιτούνταν «νέες περιστάσεις» και στόχος ήταν να αποφευχθεί ο αιφνιδιασμός του Κ. Με τη νέα ρύθμιση **i)** αν δεν προκύψουν νέες περιστάσεις και απλώς ενδέχεται να γίνει ΟΝΧ, θα έχει ο Κ δικαίωμα να ζητήσει χρόνο προετοιμασίας; (μάλλον αρνητική απάντηση) , **ii)** επί ενδεχόμενης βελτίωσης της κατηγορίας επί το ευμενέστερο ή ηπιότερο, υφίσταται το ίδιο δικαίωμα του κατηγορουμένου;

Έννοια «νέων περιστάσεων»

Νέες περιστάσεις= αλλαγή στην ταυτότητα της πράξης;

- Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο **δεν είχε υποχρέωση προηγούμενης ενημέρωσης των κατηγορουμένων** και ήδη αναιρεσιδόντων σύμφωνα με την παρ.2 του άρθρου 343 ΚΠΔ για τον χαρακτηρισμό της πράξης στον οποίο προέβη κατά την διάσκεψή του, καθόσον **η ταυτότητα της πράξης ως ιστορικό γεγονός δεν μεταβλήθηκε** και συνακόλουθα **δεν προέκυψαν νέες περιστάσεις** όπως ορίζεται στην εν λόγω διάταξη, ούτε υποβλήθηκε σχετικό αίτημα από τους τελευταίους πέραν του ότι, **η ως άνω μεταβολή της κατηγορίας είχε ως συνέπεια την ευνοϊκότερη μεταχείριση των κατηγορουμένων.** (ΑΠ 1274/2022).

Είναι νέα περίπτωση η αλλαγή του τρόπου συμμετοχής;

- Η ΑΠ 746/2023 δέχθηκε ότι **εμφιλοχώρησε απόλυτη ακυρότητα (171 παρ. 1 δ)**, καθώς το δικαστήριο καταδίκασε τους αναιρεσιδόντες για **ηθική αυτουργία σε ανθρωποκτονία- ενώ αυτοί κατηγορούνταν αρχικά ως φυσικοί αυτουργοί-** χωρίς να ενημερώσει προηγουμένως τους ίδιους ή τους συνηγόρους τους και χωρίς να τους δώσει τον αναγκαίο χρόνο να προετοιμάσουν την υπεράσπισή τους για τη μεταβολή των κατηγοριών.

Παρεμβάσεις στο άρθρο 500

- ▶ Ενώ με το ισχύον καθεστώς ο εισαγγελέας υποχρεούται να καλέσει τους 2 σημαντικότερους από τους εξετασθέντες πρωτοδικώς μάρτυρες, πλέον αυτό θα εναπόκειται στη διακριτική του ευχέρεια και η υποχρέωσή του θα γεννάται μόνο εφόσον το ζητήσει ο Κ εντός 5 ημερών από την επίδοση της κλήσης (η προθεσμία των 5 ημερών επικρίθηκε, αλλά είναι ίδια με αυτήν του άρθ. 327 παρ. 2 και 3).
- ▶ Αιτ. έκθεση «Σε κάθε περίπτωση, η ανάγνωση των πρακτικών της πρωτοβάθμιας απόφασης με τις εμπεριεχόμενες ένορκες καταθέσεις των εξετασθέντων μαρτύρων, εντάσσει τις ένορκες καταθέσεις ως αποδεικτικό υλικό, στο πεδίο της δικανικής αξιολόγησης του δευτεροβαθμίου δικαστηρίου και μόνο αν κατά την κρίση του δικαστηρίου, η εξέτασή τους στο ακροατήριο είναι αναγκαία για την **ασφαλή διάγνωση της κατηγορίας** δύνανται να κλητευθούν προκειμένου να εξετασθούν εκ νέου.»

Συγκριτικά

Ισχύον αρ. 500

Υποχρέωση του εισαγγελέα να καλέσει τους 2 πιο σημαντικούς μάρτυρες

Δεν προβλέπεται ευχέρεια απόκλισης από την υποχρέωση αυτή

Αρ. 500 μετά το Ν 5090/2024

Δυνατότητα του εισαγγελέα να καλέσει τους πιο σημαντικούς (χωρίς αριθμητικό προσδιορισμό)

Προβλέπεται δυνατότητα μη κλήτευσης στην περίπτωση που κρίνει ο εισαγγελέας ότι η υπόθεση μπορεί να εκδικασθεί με μόνη την ανάγνωση της κατάθεσης. Προφανώς η αναφορά στο τρίτο εδάφιο του αρ. 502 **διορθωτικά ερμηνεύεται** ως αναφορά στο τρίτο εδάφιο **της παραγράφου. 1** του αρ. 502 . Σε κάθε περίπτωση το δικαστήριο κλητεύει τους μάρτυρες αν το κρίνει αναγκαίο για την **ασφαλή διάγνωση της κατηγορίας**

Εφαρμογή της διάταξης του αρ. 500 στις εκκρεμούσες υποθέσεις μετ' αναβολή

- ▶ εφόσον η υπόθεση αναβλήθηκε πριν την έναρξη εκδίκασής της (αρ. 349), είτε για κρείσσονες αποδείξεις θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι, ως δικονομικός κανόνας, είναι άμεσα εφαρμοστέα η διάταξη . Ωστόσο η μη κλήτευση των «πιο σημαντικών» μαρτύρων στη μετ' αναβολή συζήτηση (ενώ είχαν κλητευθεί αρχικά από τον εισαγγελέα) εμφανίζεται προβληματική κατά το μέτρο που ο κατηγορούμενος γνωρίζει πως οι μάρτυρες θα κλητευθούν στο ακροατήριο (αφού του έχει επιδοθεί κατάλογος μαρτύρων) και έτσι επαναπαυτεί και απωλέσει το δικαίωμα που προβλέπεται στο πέμπτο εδάφιο του αρ. 500.

Μία πρώτη σύγκριση με άλλα δικαιοδικά συστήματα

- ▶ **Κύπρος:** κατά κανόνα, στο εφετείο δεν καλούνται μάρτυρες. Με βάση το αρ. 146 του Περί Ποινικής Δικονομίας Νόμου, Κεφ 155, το εφετείο, για την σωστή απονομή της δικαιοσύνης, μετά από αίτηση διαδίκου μπορεί να ακούσει περαιτέρω μαρτυρία **εάν αυτό κριθεί αναγκαίο**.
- ▶ **Αυστρία:** In appeal proceedings, in general, a collection of evidence only takes place in proceedings because of appeals against judgments of a District Court or Judgments of a Regional Court that are made by a single judge (A single judge is basically in charge if the maximum punishment doesn't exceed five years imprisonment). In these cases, **it is up to the discretion of the presiding judge in the appeal proceedings to decide whether an immediate hearing of witnesses is necessary or whether it is enough to read out the transcripts of the proceedings of first instance**. In proceedings because of appeals against decisions of panels of judges, no evidence is gathered at all.
- ▶ **Βουλγαρία:** Admission of evidence **Art. 327** (1) The admission of the requested evidence shall be decided in a closed session and, when the court finds it necessary, in a disposition session with summoning of the parties. (2) The court shall rule on the necessity of questioning the defendant. (3) **Witnesses and experts questioned at the court of first instance shall be admitted to the appellate instance if the court considers that their re-examination is necessary or where their testimony or conclusions will relate to newly discovered circumstances.** (4) New witnesses and experts shall be admitted when the court considers that their testimony or conclusions will be important for the proper resolution of the case. Judicial inquiry. **Art. 332.** When conducting a judicial investigation, the court may use all means of collecting and verifying evidence."

«Άρθρο 487

Αιτιολογία της ασκούμενης από τον εισαγγελέα έφεσης

«Η άσκηση έφεσης από τον εισαγγελέα, κατά το προηγούμενο άρθρο, πρέπει να αιτιολογείται ειδικά και εμπειριστατωμένα στη σχετική έκθεση, άλλως απορρίπτεται ως απαράδεκτη. Η αιτιολογία της έφεσης που ασκήθηκε νόμιμα και εμπρόθεσμα μπορεί να συμπληρωθεί εντός προθεσμίας δέκα (10) ημερών, η οποία αρχίζει από την καθαρογραφή της απόφασης. Στην περίπτωση του δευτέρου εδαφίου, συντάσσεται σχετική έκθεση.».

➤ **Εν προκειμένω παρατηρούνται τα εξής:**

- 1) Δεν καταργείται ούτε εξασθενεί η υποχρέωση του εισαγγελέα να αιτιολογήσει ειδικά και εμπειριστατωμένα την έφεσή του κατά το χρόνο της άσκησής της.
- 2) Αν η ως άνω προϋπόθεση δεν πληρούται, η έφεση απορρίπτεται ως απαράδεκτη, ακόμα και εάν συμπληρωθεί στη συνέχεια, εντός της νέας προθεσμίας των 10 ημερών, από την καθαρογραφή της (Σχετ. η νομολογία για την αναίρεση: Το απαράδεκτο δεν θεραπεύεται με λόγους που προβάλλονται με μεταγενέστερο υπόμνημα (ΑΠ 718/2023, 536/2023, 310/2023, 1442/2022) ή με την άσκηση πρόσθετων λόγων αναίρεσης, αφού και αυτοί προϋποθέτουν, σύμφωνα με το άρθρο 509 ΚΠοινΔ την ύπαρξη παραδεκτής αίτησης αναίρεσης (Ολ.ΑΠ 2/2002, 69/2019, ΑΠ 1446/2023, 1419/2023).

Περαιτέρω ανακύπτουν τα εξής ερωτήματα:

- 1) Η νέα διάταξη, θα μπορεί να εφαρμοστεί στις ήδη ασκηθείσες εφέσεις και σε ποιο βαθμό; (οι δικονομικοί νόμοι, οι οποίοι αποβλέπουν στην ορθή απονομή της δικαιοσύνης, **έχουν αναδρομική δύναμη και ρυθμίζουν τις εκκρεμείς δίκες κατά το ατέλειστο, κατά το χρόνο εκδόσεως αυτών, μέρος αυτών, εκτός αν άλλως ορίζουν** (ΟΛΑΠ 1/2020, 1/2014, ΑΠ 9/2024, 8/2024, 1338/2023, 1004/2023, 719/2023, 654/2023, 435/2023, 174/2023, 88/2023, 1698/2022, 1603/2022, 1475/2022, 1341/2022, 1302/2022, 1221/2022, 899/2022, 280/2022, 550/2021). Ζήτημα αν για όσες εφέσεις έχουν ασκηθεί και δεν είχε συμπληρωθεί το διάστημα των 10 ημερών κατά την έναρξη ισχύος της διάταξης (1/5/2024), θα μπορεί αυτή να τύχει εφαρμογής. (Όχι στις λοιπές).
- 2) Η συμπλήρωση της αιτιολογίας μπορεί να αφορά και σε κεφάλαια της απόφασης, τα οποία δεν είχαν προσβληθεί με την έφεση; Εκ πρώτης φαίνεται πως η απάντηση είναι αρνητική, καθώς το μεν για τον εισαγγελέα **δεν ισχύει το καθολικό** μεταβιβαστικό αποτέλεσμα, όπως για τον κατηγορούμενο, το δε η υποχρέωσή του να αιτιολογεί την έφεση, επί ποινή απαραδέκτου, δεν επιτρέπει την διεύρυνση του δικαιώματός του να ασκεί έφεση, η οποία, αν γινόταν δεκτή η αντίθετη άποψη, θα επερχόταν εμμέσως .
- 3) Μπορεί να εφαρμοστεί και για τον κατηγορούμενο, για την ισότητα των όπλων; Στο ερώτημα προσήκει αρνητική απάντηση, καθώς για την έφεση του κατηγορουμένου ρυθμίζει σχετικώς η διάταξη του άρθρου **502 παρ. 2 ΚΠΔ**, σύμφωνα με την οποία «Η έφεση έχει καθολικό μεταβιβαστικό αποτέλεσμα, εκτός αν ο εκκαλών την περιορίσει σε συγκεκριμένα κεφάλαια ή προβάλλει συγκεκριμένο ή συγκεκριμένους λόγους».

Τροποποίηση άρθρ. 512 ΚΠΔ (με το αρ. 113 Ν 5090/2024)

- ▶ Οι λέξεις «υπόλοιπους διαδίκους» αντικαταστάθηκε από τη φράση «διαδίκους που έχουν δικαίωμα να ακουστούν σε σχέση με τα μέρη της απόφασης που καλύπτουν οι αναιρετικοί λόγοι».
- ▶ Πχ άσκηση αναίρεσης του εισαγγελέα για το κεφάλαιο της αναγνώρισης ελαφρυντικής περίπτωσης, για το οποίο ο υποστηρίζων την κατηγορία δεν έχει λόγο και, ως εκ τούτου, δεν υφίσταται καμία αναγκαιότητα να καλείται ο διάδικος αυτός απλώς και μόνο για να παρίσταται στη δίκη.

Το λόγο έχουν τα δικαστήρια

- ▶ «... όσο σαφής κι αν είναι η διατύπωση μίας νομικής διάταξης, σε οποιοδήποτε νομικό σύστημα, συμπεριλαμβανομένου του ποινικού δικαίου, υφίσταται αναπόφευκτα ένα στοιχείο δικαστικής ερμηνείας ...Επιπλέον έχει πάγια θεμελιωθεί στη νομική παράδοση των συμβαλλομένων στη Σύμβαση (ΕΣΔΑ) Κρατών ότι η νομολογία, ως πηγή του δικαίου, συμβάλλει αναγκαία στη διαδοχική εξέλιξη του ποινικού δικαίου...» (σκ. 62 της απόφασης ΕΔΔΑ στην υπόθεση Uzun κατά Γερμανίας – προσφυγή αριθμ. 35623/2005).